

بایدهای بازگشت به خاطره‌سازها

یک تهیه‌کننده تلویزیون: وقتی فصل دوم یا فصل‌های بعدی یک سریال ساخته می‌شود، مخاطب با نوعی جبهه‌گیری و ذهنیت قبلی به سراغ آن می‌آید و ممکن است بیش از هر چیز منتظر تکرار همان نقاط عطفی باشد که در فصل اول برایش جذاب بوده است

با ایجاد تغییرات جدید باید بر اساس داستان، فیلم‌نامه، شخصیت‌ها و فضای همان اثر گرفته شود.وی یادآور شد: استفاده درست از خاطره‌انگیزی، شناخت خواسته مخاطب، انتخاب مناسب عوامل، مدیریت تغییر بازیگران و هزینه‌ها و در نهایت داشتن فیلم‌نامه‌ای قوی، مجموعه عواملی هستند که می‌توانند یک ویزند قدیمی را دوباره زنده و برای مخاطب امروز قابل تماشا کنند.

جدید باید بر اساس شناخت درست از نقاط قوت اثر قبلی و نیازهای مخاطب شکل بگیرد. مخاطب معمولاً نقاط عطف یک سریال را بیشتر به یاد می‌آورد و ممکن است جزئیات همه اتفاقات را در ذهن نداشته باشد؛ بنابراین وقتی فصل دوم یا فصل‌های بعدی ساخته می‌شود، مخاطب با نوعی جبهه‌گیری و ذهنیت قبلی به سراغ آن می‌آید و ممکن است بیش از هر چیز منتظر تکرار همان نقاط عطفی باشد که در فصل اول برایش جذاب بوده است.

این تهیه‌کننده اظهار کرد: همین مسئله کار را برای گروه تولید دشوار می‌کند، چراکه باید از یک سو انتظار مخاطب را در نظر گرفت و از سوی دیگر داستانی تازه و جذاب ارائه کرد تا اثر صرفاً به بازسازی اتفاقات فصل اول تبدیل نشود.

مفید با اشاره به اهمیت بازیگران در احیای سریال‌های خاطره‌انگیز یادآور شد: گاهی بازیگری را پس از سال‌ها در یک اثر دوباره می‌بینیم و همین مسئله برای مخاطب جذابیت ایجاد می‌کند. البته باید میان بازیگری که سال‌ها از تلویزیون دور بوده و حالا دوباره به یک اثر بازمی‌گردد با بازیگری که همواره در تولیدات مختلف حضور داشته تفاوت قائل شد. درباره گروه اول باید حساسیت بیشتری وجود داشته باشد، چراکه مخاطب تصویری قدیمی از آن‌ها در ذهن دارد و باید دید چگونه با تصویر جدید آن‌ها ارتباط برقرار خواهد کرد.

این تهیه‌کننده تأکید کرد: متن و کارگردانی در پذیرش تغییر بازیگران و شخصیت‌های اصلی فصل دوم اهمیت بسیار زیادی دارد. ممکن است مخاطب در قسمت‌های نخست نسبت به تغییرات گارد داشته باشد، به‌خصوص اگر با چهره یا شخصیت جدیدی مواجه شود، اما اگر انتخاب و جایگزینی به‌درستی انجام گرفته باشد، مخاطب پس از چند قسمت می‌تواند با شخصیت جدید و داستان همراه شود.

مفید با تأکید بر این‌که همه اجزای یک تولید باید در جای درست خود قرار گیرند، اظهار کرد: در تولید فصل جدید یک سریال باید همه چیز متناسب و متعادل باشد؛ از بازیگر و کارگردان گرفته تا قصه، فیلم‌نامه و سایر عوامل اصلی تولید هم در حد و اندازه درست خود انتخاب شوند و هیچ عنصری نباید بیش از اندازه بزرگ یا برجسته شود. تأکید بیش از اندازه بر خاطره‌انگیزی نیز مانند اغراق در هر عنصر دیگری می‌تواند آسیب‌زننده باشد. برای موفقیت یاید میان خاطره گذشته و نیاز امروز تعادل برقرار کرد. این تهیه‌کننده درباره میزان وفاداری فصل دوم به فصل نخست نیز اظهار کرد:

بهروز مفید، تهیه‌کننده تلویزیون با اشاره به رویکرد تولید فصل‌های جدید سریال‌های موفق گفت: تداوم سریال‌های پر مخاطب و احیای ویزندهای موفق می‌تواند مخاطبان را دوباره به تلویزیون متمایل و زمینه اعتمادسازی بیشتر میان این رسانه و مردم را فراهم کند، به شرط آن‌که کیفیت فصل‌های جدید حفظ شود و صرفاً به خاطره‌انگیز تکیه نشود. به گزارش روابط عمومی رسانه ملی، وی که این روزها ساخت دنباله سریال «روشنایی شب» را در دستور کار دارد، افزود: قطعاً حرکت به سمت تولید فصل‌های جدید آثار موفق می‌تواند مخاطب را به تلویزیون نزدیک‌تر کند. برخی سریال‌ها نیز متعلق به یک مقطع زمانی خاص نیستند و ظرفیت آن را دارند که حتی سال‌ها بعد همچنان مورد توجه قرار گیرند.

مفید با اشاره به ماندگاری آثار شاخص تلویزیونی اظهار کرد: برای نمونه اگر علی حاتمی در قید حیات بود و قصد داشت برای «هزارداستان» فصل دوم یا دنباله‌ای بسازد، قطعاً با استقبال گسترده‌ای مواجه می‌شد. دلیل این استقبال علاوه بر کیفیت اثر، حس خاطره‌انگیزی است که در مخاطب ایجاد شده و همین حس می‌تواند در صورت استفاده درست، به غنای محتوایی تولید جدید نیز کمک کند. وقتی یک سریال وارد فصل دوم می‌شود، درواقع نشان‌دهنده این است که فصل اول توانسته مورد استقبال مخاطب قرار گیرد؛ بنابراین ابتدا باید علت این استقبال را ریشه‌یابی کرد و به جای این‌که صرفاً نگران تکرار چیزی باشیم که قبلاً ساخته‌ایم؛ باید ببینیم مخاطب از فصل دوم چه می‌خواهد و همان را با کیفیت مناسب به او ارائه کنیم. فصل

نمای نزدیک

طنز آیتمی با ضرباهنگ دغدغه‌های مردمی

مروری بر روند شکل‌گیری فصل دوم «با عرض معذرت» و تجربه عوامل آن در مواجهه با سوژه‌های اجتماعی، سیاسی و زبان طنز

«با عرض معذرت» در فصل دوم، مجموعه‌ای از موقعیت‌های طنز را با محوریت موضوعات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی روی آنتن برده است؛ موقعیت‌هایی که تلاش می‌کنند در کنار ایجاد فضای سرگرم‌کننده، بخشی از مسائل و دغدغه‌های روز جامعه را نیز بازتاب دهند. به گزارش روابط عمومی رسانه ملی، حضور چهره‌های جوان، استفاده از ظرفیت بداهه و توجه به اتفاقات روز، از ویژگی‌های این فصل است که در کنار تجربه فصل نخست، مسیر تازه‌ای را برای این مجموعه رقم زده است. در این گزارش، نگاهی داریم به روند شکل‌گیری فصل دوم و تجربه عوامل آن در مواجهه با سوژه‌های اجتماعی، سیاسی و زبان طنز.

تفاوت‌های فصل دوم با فصل اول

محمدرضا حاجی‌غلامی، کارگردان مجموعه طنز «با عرض معذرت» درباره تفاوت‌های فصل دوم با فصل اول گفت: بعد از مدت‌ها که تلویزیون طنز آیتمی نداشت یا این نوع طنز کمتر شده بود، در فصل اول قرار شد این مجموعه خارج از تهران تولید شود و از نیروهای جوان و متفاوت، به‌ویژه از مشهد، استفاده شود. هدف این بود که ببینیم آیا طنز آیتمی می‌تواند دوباره در تلویزیون زنده شود و با یک نگاه متفاوت ادامه پیدا کند یا خیر. وی افزود: در فصل اول تلاش ما این بود که اسکلت و ساختار این کار متولد شود و این اتفاق خودش کار سختی بود؛ چون هم در نویسندگی، هم تولید، تهیه و بخش‌های دیگر باید اتفاقات مختلفی می‌افتاد. در فصل دوم انتظار این بود که این ساختار رشد کند. در حوزه‌های مختلف همچون طراحی صحنه، لباس، تصویربرداری، نویسندگی و کارگردانی تلاش شد این رشد اتفاق بیفتد. اگر بخواهم تفاوت اساسی این دو فصل را بگویم، فصل اول متولد شد و در فصل دوم رشد اتفاق افتاد، اما هنوز برای رسیدن به بلوغ باید کار کرد. کارگردان این مجموعه طنز تلویزیونی درباره پرداختن به مسائل اجتماعی گفت: دغدغه گروه تهیه، به‌خصوص رضا حاتمی‌وفا، تهیه‌کننده مجموعه «با عرض معذرت» و سوژه‌ها از مسائل اجتماعی و موضوعاتی انتخاب شوند که در شبکه مسائل تلویزیون وجود دارد. در بیشتر آیتم‌ها یک حرف اساسی اجتماعی انتخاب شده و درباره آن صحبت می‌شود. حاجی‌غلامی افزود: در فصل اول، با توجه به تجربه کمتر، شاید میزان کمدی و خنداندن مخاطب به‌اندازه کافی متناسب نبود. در فصل دوم در نویسندگی، ریتم متن‌ها و کمدی تلاش شد این دو موضوع بیشتر در کنار هم قرار بگیرند. البته این کار ساده‌ای نیست، چون بعضی موضوعات اجتماعی پیچیده‌اند و پرداختن به آن‌ها ممکن است کار را دچار شمارزدگی یا حتی پس‌زدگی مخاطب کند. وی درباره ورود طنز سیاسی به فصل دوم گفت: در فصل دوم از ابتدا برنامهریزی کردیم که یک یا دو آیتم سیاسی داشته باشیم و به همین دلیل تمرکز روی ترامپ رفت. این آیتم قبل از جنگ تولید شد و گروه تهیه، نویسندگان را کارگردانی تمرکز ویژه‌ای روی آن داشتند. حتی یکی دیگر از آیتم‌ها را حذف کردیم تا تمرکزمان روی آیتم ترامپ باشد. بعد از جنگ هم با توجه به اتفاقات روز، تعدادی آیتم دیگر تولید شد. این کارگردان با اشاره به بازخورد مخاطبان گفت: آیتم ترامپ اکنون جزو آیتم‌های پر مخاطب ما و در فضای مجازی هم بسیار دیده شده است. بهروز بودن موضوع، تمرکز روی کیفیت متن و اجرا و همچنین انتخاب خوب بازیگران، در این استقبال مؤثر بوده است.

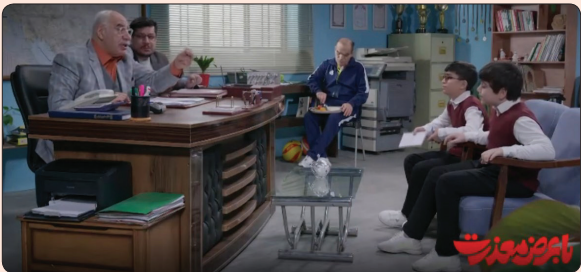
حاجی‌غلامی درباره چالش ساخت این آیتم در شرایط جنگی گفت: در شرایطی که ما در جنگ بودیم و فضا تلخ بود، این سؤال مطرح بود که آیا ورود به طنز ترامپ کار درستی است. اعتقاد من این است که ملتی که حتی در شرایط جنگی روحیه تولید کمدی دارد، ملت پویایی است و این می‌تواند نشانه زنده بودن هنر و رسانه آن ملت باشد، به همین دلیل فکر می‌کنم طنز آیتمی باید بتواند سریع‌تر به موضوعات روز بپردازد، چون اگر چند سال بعد به سراغ یک موضوع برویم، دیگر آن ارتباط و زنده بودن موضوع وجود ندارد. وی درباره ایجاد تعادل میان طنز سیاسی و محتوای جدی نیز گفت: در بیشتر آیتم‌های ترامپ تلاش شد این تعادل برقرار شود؛ یعنی در کنار محتوای سیاسی و پرداختن به موضوعاتی مثل استعمار آمریکا، فضای کمدی، بازی بازیگران و تضادهایی که نویسندگان ایجاد کرده‌اند، باعث شود مخاطب هم بخندد و هم مطلب اصلی را دریافت کند. در اجرا هم تلاش کردیم از نظر دکور، کپوژا و کیفیت تصویر، کار استاندارد را ارائه شود. به نظر من آیتم‌های ترامپ از نظر کیفیت حتی قابلیت پخش بین‌المللی دارند. کارگردان «با عرض معذرت» درباره بداهپردازی بازیگران نیز گفت: اصلاً کمدی بدون بداهپردازی امکان ندارد. در فیلم‌ها و سریال‌های مطرح کمدی هم بداهه وجود دارد و گاهی همان بداهه باعث جذابیت یک صحنه می‌شود. البته معتقدم باید به اسکلت پایبند بود و بداهه نباید باعث شود اصل مفهوم و داستان از بین برود. حاجی‌غلامی درباره احتمال ساخت فصل سوم نیز عنوان کرد: اگر فصل سوم ساخته شود و من تصمیم گیرنده باشم، به‌شدت به سمت موضوعات روز و چیزهایی می‌روم که در زندگی امروز مردم تأثیرگذار است. اعتقاد دارم طنز آیتمی باید این فرصت را داشته باشد که سریع‌تر به موضوعات روز بپردازد و نباید آن را با ساختار سریال‌های دیگر مقایسه کرد.

فرایند انتخاب ایده‌ها و سوژه‌ها

محمودجاد میری، نویسنده مجموعه طنز «با عرض معذرت»، درباره فرایند انتخاب ایده‌ها و سوژه‌های فصل دوم گفت: فرایند تعریف موقعیت‌ها، رسیدن به سوژه‌ها و ایده‌های مختلف، نتیجه کار مستمر و هم‌فکری متراکم یک گروه نویسندگی بود. از مرحله پژوهش و سوژیایی گرفته تا ایده‌پردازی، نگارش و ویرایش متن، اعضای تیم با یکدیگر همکاری داشتند و بسیاری از متن‌هایی که به نتیجه رسید، حاصل کار جمعی و مشارکت همه اعضای گروه بود. وی افزود: غیر از اتاق نویسندگان، تهیه‌کننده، طراح، کارگردان و سایر عوامل اصلی تولید هم در فرایند فکتوربگشت ایده‌ها حضور داشتند و کمک‌های بسیار خوبی برای به قوام رسیدن ایده‌ها و سوژه‌ها ارائه کردند؛ بنابراین شکل‌گیری موقعیت‌ها حاصل یک فرایند جمعی بود که در مراحل مختلف روی آن کار می‌شد تا ایده‌ها به موقعیت‌های نهایی برسند. میری ادامه داد: برای این کار نیاز بود موقعیت‌هایی خلق شود که بتوان در آن‌ها درباره مسائل عمومی و اجتماعی صحبت کرد؛ بنابراین برخی از موقعیت‌ها، موقعیت‌هایی بودند که کم‌وبیش پیش از این نیز در کارهای طنز آیتمی و غیر آیتمی به آن‌ها پرداخته شده بود؛ مثل موقعیت مدرسه یا موقعیت مکانی شب. نویسنده مجموعه «با عرض معذرت» افزود: برای فصل دوم طبیعتاً نیاز بود موقعیت‌های ابتکاری و جدید هم ایجاد شود. برای مثال، موقعیت انجمن معتادان با بیمارستان با دید بررسی و نقد آسیب‌های اجتماعی طراحی شد؛ آسیب‌هایی که گاهی تا سرحد اعتیاد یا جنون فرد را درگیر خودشان می‌کنند یا یک مصل جدی تبدیل می‌شوند. وی ادامه داد: موقعیت بازجویی و همچنین موقعیت اتاق یاقی کاخ سفید نیز بر اساس فضای سیاسی و رسانه‌ای روز طراحی شدند. در مجموع تلاش شد از جنبه‌های مختلف، درباره مسائل فردی، اجتماعی و سیاسی ایده‌پردازی شود و این ایده‌ها به شکل‌های مختلف به موقعیت‌های نهایی برسند و ذیل آن‌ها ایده‌پردازی صورت بگیرد. میری درباره تبدیل یک موضوع اجتماعی جدی به موقعیت طنز نیز اظهار کرد: در اغلب موضوعات جدی، اتفاق زمینه‌های ایجاد طنز را می‌توان پیدا کرد. بسیاری از موقعیت‌های اجتماعی و موضوعات عام، مایه ناراحتی ما هستند، در درون خودشان ریشه در تضادها و تناقض‌هایی دارند که طنز می‌تواند روی آن‌ها دست بگذارد. گاهی مشکلات یا مسائل جدی را می‌شود با یک بزرگ‌نمایی هنرمندانه و اغراق ظریف به جایی رساند که موقعیت را کمیک کند و نسبت به یک موضوع جدی خنده ایجاد شود. میری در ادامه درباره تفاوت زبان هجو و نقد در طنز سیاسی گفت: وقتی با دشمن بیرونی مواجه هستیم، اتفاقاً نیاز به هجو داریم. زمانی که می‌خواهیم دشمن را رسوا کنیم، هیمنه او را بشکنیم و ادعاهای پوچش را زیر سؤال ببریم، حتماً به زبان هجو نیاز داریم؛ بنابراین در نقد آمریکا و متحدانش در آیتم‌های این سریال، در بسیاری از جاها تلاش شد زبان هجو داشته باشیم. وی افزود: اما نقد کجا لازم است؟ زمانی که داریم درباره خودمان و خودی‌ها حرف می‌زنیم؛ وقتی درباره فرهنگ عمومی خودمان، مدیران خودمان یا آسیب‌شناسی اجتماعی صحبت می‌کنیم و مسائل داخلی‌مان را مورد بررسی قرار می‌دهیم. این جا باید با بیان مطالبه‌گر، با یک اغراق ظریف و با یک بیان لطیف بتوانیم عیب‌های خودمان را آینه‌وار جلوی چشممان بیاوریم. طبیعتاً در اینجا می‌شود از زبان نقد استفاده کرد. این نویسنده در پایان درباره مرز میان هجو، نقد و شعار نیز گفت: در هر دوی این موارد، چه هجو و چه نقد، برای این که گرفتار شمارزدگی به معنای غلطش نشویم، کافی است از واقعیت دست‌نزدی کنیم. در بیان هنری‌مان هم باید آن واقعیت‌ها را به‌خوبی در دل موقعیت‌ها و فضاهای نمایشی باز کنیم و تشریح کنیم.

بازخورد مخاطبان

یزدان فتوحی «درباره حضور و ایفای نقش در فصل دوم مجموعه «با عرض معذرت» گفت: در فصل اول، دوستان با من تماس گرفتند و آشنایی قبلی با گروه تهیه و تولید گذاشت؛ کارگردان را هم دورود می‌شناختم. یکی از دلایلی که باعث شد آن سال کار را قبول کنم، فیلم‌برداری در مشهد و هم‌جواری با حرم امام رضا(ع) بود. البته که همان حضور در طرح باعث شد با اعضای گروه رفاقت و صمیمیت زیادی پیدا کنم. وی ادامه داد: تهیه‌کننده کار، رض حاتمی‌وفا، سایر دوستان گروه تهیه و تولید و همچنین کارگردان، از جمله افرادی بودند که در فصل اول ارتباط خیلی

میان آیتم‌هایی که خودم در آن‌ها حضور نداشتم، بخش‌های طنز سیاسی و همچنین آیتم آسایشگاه روانی را دوست داشتم.

طنز باید بیشتر مخاطب را بخنداند یا به فکر فرو ببرد؟

حامد وکیلی، بازیگر مجموعه «با عرض معذرت» درباره حضورش در این طرح و دلیل پذیرفتن این نقش گفت: برای من به‌عنوان یک بازیگر، این که چه نقشی را بازی کنم، اهمیت زیادی دارد و وقتی شخصیتی برابم جذاب باشد، طبیعتاً با علاقه بیشتری آن را می‌پذیرم. در این سریال هم شخصیت کلیدی نقش، یکی از دلایلی بود که باعث شد بازی در این طرح را قبول کنم. وکیلی درباره بداهپردازی در جریان تولید سریال نیز گفت: بداهپردازی من در نقش برابم یکی از مهم‌ترین خصوصیات بازیگری است. در طول کار بارها پیش آمد که در بعضی موقعیت‌ها دقیقاً طبق متن پیش نروم و در همان لحظه، دیالوگ یا بخشی از بازی را به شکل بداهه اجرا کنم. خوشبختانه کارگردان هم با این شیوه همراه بود. این بازیگر در ادامه درباره طنز سیاسی و این که طنز باید بیشتر مخاطب را بخنداند یا به فکر فرو ببرد، گفت: به نظرم سیاست جایگاهی در طنز ندارد و کمدی عمدتاً از درد مردم می‌آید. بیشتر این نوع برنامه‌ها باید مخاطب را آگاه کند و به فکر فرو ببرد. وی افزود: کمدی فقط برای خنداندن نیست و می‌تواند از درد مردم و مسائل مربوط به آن‌ها شکل بگیرد. به همین دلیل فکر می‌کنم این نوع برنامه‌ها باید بتوانند در کنار فضای طنزی که ایجاد می‌کنند، مخاطب را آگاه کنند و باعث شوند به موضوعی که مطرح می‌شود، فکر کنند. وکیلی درباره این که طنز تا کجا می‌تواند از مشکلات و واقعیت‌های جامعه حرف زند نیز اظهار کرد: کمدی انواع مختلفی دارد؛ کمدی سیاه، کمدی موقعیت و... همه این‌ها در مورد دردهای جامعه و درد مردم است که هر کدام به شکلی می‌توانند مسائل و دردهای جامعه ارتباط داشته باشند. در واقع بخش مهمی از این نوع کمدی‌ها درباره دردهای جامعه و درد مردم است و می‌توانند این مسائل را در قالب طنز مطرح کنند. این بازیگر درباره این که کدام موقعیت یا آیتم برای خودش جذاب‌تر بوده است، گفت: من کلاً با همه نقش‌هایم لذت می‌برم و همه آیتم‌ها به نظرم خوب بود. من به‌طور کلی از نقش‌هایم لذت می‌برم. بازیگر مجموعه فکر کرد، کمدی باید به طرز تلخ را به بهترین شکل بیان کنی و درعین حال مخاطب را بخندانی و به فکر فرو ببری. حتی یک لطفه کوتاه هم چنین ویژگی‌ای دارد. فتوحی در ادامه درباره آیتم موردعلاقه‌اش در این مجموعه گفت: طبیعتاً آیتمی که خودم در آن بازی کرده‌ام را خیلی دوست دارم و کلاً آن فضا برابم جذاب است. در